

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 25ης Μαΐου 2023¹

Υπόθεση C-10/22

Liberi editori e autori (LEA)
κατά
Jamendo SA

[αίτηση του Tribunale ordinario di Roma (πρωτοδικείου Ρώμης, Ιταλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2014/26/ΕΕ – Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων – Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης – Ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης – Πρόσβαση στη δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας – Οδηγία 2000/31/ΕΚ – Υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας – Άρθρο 3 – Ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας – Οδηγία 2006/123/ΕΚ – Άρθρο 16 – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Άρθρο 17 – Παρεκκλίσεις – Άρθρο 56 ΣΛΕΕ»

Εισαγωγή

1. Οι απαρχές της δημιουργίας της συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ανάγονται στον 18ο αιώνα, όταν ο θεατρικός συγγραφέας Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, αγανακτισμένος από τις θεωρούμενες ως καταχρηστικές πρακτικές της Comédie française, έλαβε την πρωτοβουλία να ιδρύσει μια ένωση θεατρικών συγγραφέων η οποία εν συνεχεία ονομάστηκε «Société des auteurs et compositeurs dramatiques». Στη δε Ιταλία, προσωπικότητες όπως ο Giuseppe Verdi, ο Giosuè Carducci και ο Edmondo De Amicis ίδρυσαν το 1882 τη Società Italiana degli Autori, νυν Società Italiana degli Autori ed Editori (στο εξής: SIAE), η οποία παραμένει ενεργή μέχρι σήμερα.

2. Σκοπός της συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν είναι απλώς η αποτελεσματικότερη –καθόσον γίνεται σε συλλογικό επίπεδο– προώθηση των συμφερόντων των δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας έναντι των χρηστών των έργων². Η πληθώρα των τρόπων διάδοσης των έργων και των εμπλεκόμενων φορέων, σε συνδυασμό με τη διεθνοποίηση του πολιτισμού και, κατ' επέκταση, της εκμετάλλευσης των έργων, καθιστούν συχνά αναποτελεσματική, αν όχι αδύνατη, την ατομική διαχείριση των

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² Με τον όρο «χρήστες» νοούνται εν προκειμένω τα πρόσωπα και οι οντότητες που εκμεταλλεύονται οικονομικά τα έργα προκειμένου να τα καταστήσουν προσιτά στο κοινό. Ως εκ τούτου, οι χρήστες αυτοί θα πρέπει να διακρίνονται από τα μέλη του κοινού, τα οποία χαρακτηρίζονται ως «τελικοί χρήστες».

δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από τους δημιουργούς. Μόνον ένας οργανισμός ο οποίος εκπροσωπεί πλείονες δημιουργούς και διαθέτει κατάλληλη διοικητική δομή είναι σε θέση να χορηγεί στους διαφόρους χρήστες άδειες εκμετάλλευσης των έργων κατά τρόπο αποτελεσματικό και οικονομικά βιώσιμο, να εισπράττει και να κατανέμει μεταξύ των δικαιούχων τις οφειλόμενες αμοιβές, καθώς και να ελέγχει κατά πόσον οι χρήστες τηρούν τους όρους εκμετάλλευσης των έργων, προσφεύγοντας στη δικαιοσύνη σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων που διαχειρίζονται.

3. Η συλλογική διαχείριση δεν είναι όμως επωφελής μόνον για τους δικαιούχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Από αυτήν επωφελούνται επίσης και οι χρήστες, διότι έχουν τη δυνατότητα, προκειμένου να λάβουν άδειες εκμετάλλευσης πλειόνων έργων, να απευθύνονται σε έναν μόνο φορέα, χωρίς να χρειάζεται να αναζητούν τους διαφόρους κατόχους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και να συμβάλλονται ατομικώς με αυτούς.

4. Η επιδίωξη αυτή της αποτελεσματικότητας, τόσο από την πλευρά των δικαιούχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας όσο και από την πλευρά των χρηστών, έχει ως αποτέλεσμα οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης να έχουν αποκτήσει μονοπωλιακή θέση στις αντίστοιχες χώρες τους. Το μονοπώλιο αυτό μπορεί να είναι είτε *de jure*, όπως συνέβαινε μέχρι προσφάτως με την SIAE στην Ιταλία, είτε *de facto*, όταν συνυπάρχουν περισσότεροι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης οι οποίοι όμως είναι εξειδικευμένοι αναλόγως των ειδών των έργων ή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που διαχειρίζονται, ώστε κάθε οργανισμός να κατέχει μονοπωλιακή θέση στον τομέα δραστηριότητάς του. Σε διεθνές επίπεδο, και μάλιστα σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ο εκάστοτε οργανισμός συλλογικής διαχείρισης χορηγεί άδειες εκμετάλλευσης για το έδαφός του, πλην όμως, είναι σε θέση, μέσω ενός δικτύου συμφωνιών αμοιβαίας εκπροσώπησης, να προσφέρει άδειες εκμετάλλευσης για έργα που ανήκουν στο ρεπερτόριο οργανισμών άλλων χωρών, όπερ στην πράξη σημαίνει σε ολόκληρο τον κόσμο.

5. Ένα τέτοιο σύστημα έχει βεβαίως σημαντικά πλεονεκτήματα. Πρώτον, από τη σκοπιά των χρηστών, τους παρέχει τη δυνατότητα, έναντι μιας και μόνον αμοιβής, συχνά κατ' αποκοπήν, να αποκτούν πρόσβαση στο σύνολο σχεδόν των έργων συγκεκριμένου είδους που κυκλοφορούν στην αγορά και να προβαίνουν στη χρήση αυτών, χωρίς να ανησυχούν για πιθανή προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Δεύτερον, το εν λόγω σύστημα καθιστά δυνατό στους λιγότερο γνωστούς καλλιτέχνες και στα έργα με πιο περιορισμένο –για πολιτιστικούς και γλωσσικούς ιδίως λόγους– κοινό να συνυπάρχουν στην αγορά επί ίσοις όροις με τους πιο δημοφιλείς στο κοινό καλλιτέχνες, χωρίς οι χρήστες να «διαλέγουν» από τα ρεπερτόρια μόνο τα πιο δημοφιλή και, ως εκ τούτου, τα πιο κερδοφόρα έργα. Τρίτον, το σύστημα των εδαφικών αδειών εκμετάλλευσης και των συμφωνιών εκπροσώπησης παρέχει τη δυνατότητα στους οργανισμούς που διαχειρίζονται πιο «μικρά» ρεπερτόρια να εισπράττουν μέρος των εσόδων από τη χρήση στην επικράτειά τους διεθνώς αναγνωρισμένων έργων, χωρίς τα οποία η διαχείριση του δικού τους ρεπερτορίου μπορεί να μην ήταν κερδοφόρα λόγω του υψηλού πάγιου κόστους που συνεπάγεται μια τέτοια διαχείριση. Τέλος, τέταρτον, ο έλεγχος της τήρησης των όρων εκμετάλλευσης των έργων και η προσφυγή στη δικαιοσύνη κατά των περιπτώσεων προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας οργανώνονται επίσης σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας, γεγονός που διευκολύνει σημαντικά τον έλεγχο αυτόν και περιορίζει το κόστος.

6. Ωστόσο, το εν λόγω σύστημα συλλογικής διαχείρισης, το οποίο βασίζεται στο μονοπώλιο και την εδαφικότητα, αντιμετωπίζει δύο μείζονες προκλήσεις, εκ των οποίων η μάλιστα πρώτη είναι νομικής φύσεως, η δε δεύτερη πραγματικής φύσεως.

7. Αφενός, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, ένα τέτοιο σύστημα εγείρει ζητήματα τόσο από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού όσο και από την άποψη των ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς. Αν και οι αποφάσεις των δικαστηρίων της Ένωσης στους δύο αυτούς τομείς έχουν συμβάλλει στην επίτευξη μιας ορισμένης ισορροπίας³, εντούτοις δεν έχει εξαλειφθεί κάθε αμφιβολία όσον αφορά τη συμβατότητα της μονοπωλιακής θέσης των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης προς το δίκαιο της Ένωσης.

8. Αφετέρου, η ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας και του Διαδικτύου έχει μεταβάλλει ριζικά το τοπίο της καλλιτεχνικής δημιουργίας και διάδοσης των έργων. Δεν είναι πλέον απαραίτητη η υποστήριξη από έναν εκδοτικό οίκο ή από ένα στούντιο για τη δημιουργία και διάδοση λογοτεχνικών, μουσικών ή οπτικοακουστικών έργων. Η μέσω του Διαδικτύου διάδοση είναι σε μεγάλο βαθμό επαρκής για πολλούς δημιουργούς, γεγονός που απλοποιεί επίσης τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους πνευματικής ιδιοκτησίας και καθιστά την ατομική άσκησή τους πολύ πιο εφικτή. Παράλληλα, όλο και περισσότεροι μεμονωμένοι χρήστες έργων δεν έχουν ούτε τα μέσα ούτε την ανάγκη να αποκτήσουν πρόσβαση στο σύνολο των ρεπερτορίων των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης. Στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης μεταξύ της εν λόγω προσφοράς και της εν λόγω ζήτησης δημιουργήθηκαν ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, αμιγώς εμπορικού χαρακτήρα, οι οποίες λειτουργούν συχνά μέσω του Διαδικτύου και των οποίων το νομικό καθεστώς και οι σχέσεις με τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης εξακολουθούν να αποτελούν πεδίο διενέξεων, παρά τη ρητή αναγνώρισή τους από τον νομοθέτη της Ένωσης.

9. Υπό αυτές τις περιστάσεις καλείται το Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα της υπό κρίση υποθέσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2000/31/EK

10. Το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά⁴, ορίζει τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας ως τις «υπηρεσίες κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 1 της οδηγίας 98/34/EK [⁵], όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 98/48/EK».

11. Η οδηγία 98/34 καταργήθηκε από την οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις

³ Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2013, CISAC κατά Επιτροπής (T-442/08, EU:T:2013:188), και της 27ης Φεβρουαρίου 2014, OSA (C-351/12, στο εξής: απόφαση OSA, EU:C:2014:110).

⁴ ΕΕ 2000, L 178, σ. 1.

⁵ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1998 για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών (ΕΕ 1998, L 204, σ. 37).

υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών⁶. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 98/34 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

β) “υπηρεσία”: οποιαδήποτε υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών.

Για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, νοείται με τον όρο:

- i) “εξ αποστάσεως”: υπηρεσία που παρέχεται χωρίς τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι ταυτόχρονα παρόντα,
- ii) “με ηλεκτρονικά μέσα”: υπηρεσία που παρέχεται στην αφετηρία της και γίνεται αποδεκτή στον προορισμό της μέσω εξοπλισμών ηλεκτρονικής επεξεργασίας (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής συμπίεσης) ή αποθήκευσης δεδομένων και η οποία παρέχεται, διαβιβάζεται και λαμβάνεται εξ ολοκλήρου μέσω τηλεφωνικής γραμμής, ραδιοφωνικής μετάδοσης, οπτικής ίνας ή με άλλα ηλεκτρομαγνητικά μέσα,
- iii) “κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών”: υπηρεσία που παρέχεται με μετάδοση δεδομένων κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας.

[...]»

12. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2000/31, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εσωτερική αγορά», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος μεριμνά ώστε οι υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας που παρέχει ένας φορέας εγκατεστημένος στο έδαφός του να τηρούν τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις του οι οποίες εμπίπτουν στο συντονισμένο τομέα.

2. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν, για λόγους που αφορούν το συντονισμένο τομέα, να περιορίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας οι οποίες προέρχονται από άλλο κράτος μέλος.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 δεν εφαρμόζονται στους τομείς που αναφέρονται στο παράρτημα.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν μέτρα κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2 σε σχέση με συγκεκριμένη υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

α) τα μέτρα πρέπει:

- i) να είναι αναγκαία για έναν από τους ακόλουθους λόγους:

⁶ ΕΕ 2015, L 241, σ. 1.

- δημόσια τάξη, ιδίως πρόληψη, έρευνα, διαπίστωση και δίωξη εγκλημάτων, στα οποία περιλαμβάνονται η προστασία των ανηλίκων και η καταπολέμηση της πρόκλησης μίσους λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας ή εθνικότητας, καθώς και οι παραβιάσεις της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που αφορούν μεμονωμένα πρόσωπα,
  - προστασία της δημόσιας υγείας,
  - δημόσια ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της προάσπισης της εθνικής ασφάλειας και άμυνας,
  - προστασία του καταναλωτή, περιλαμβανομένου και του επενδυτή·
- ii) να στρέφονται κατά μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας η οποία βλάπτει τους στόχους που αναφέρονται στο σημείο i) ή συνιστά σοβαρό κίνδυνο που απειλεί να βλάψει τους προαναφερόμενους στόχους·
- iii) να είναι ανάλογα προς τους στόχους αυτούς·

[...]».

13. Το παράρτημα της οδηγίας 2000/31 ορίζει τα εξής:

«Όπως προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, δεν εφαρμόζεται:

- στα [δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας], τα συγγενικά δικαιώματα [...]

[...]»

Η οδηγία 2006/123/ΕΚ

14. Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 έως 3, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά⁷, ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τις γενικές διατάξεις που διευκολύνουν την άσκηση της ελευθερίας εγκατάστασης των παρόχων υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών, διατηρώντας ταυτόχρονα υψηλό ποιοτικό επίπεδο υπηρεσιών.

2. Η παρούσα οδηγία δεν αφορά την ελευθέρωση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος που επιφυλάσσονται αποκλειστικά σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ούτε την ιδιωτικοποίηση δημόσιων φορέων παροχής υπηρεσιών.

3. Η παρούσα οδηγία δεν αφορά την κατάργηση μονοπωλίων παροχής υπηρεσιών [...].»

⁷ ΕΕ 2006, L 376, σ. 36.

15. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Αν οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας έρχονται σε σύγκρουση με διάταξη άλλης κοινοτικής πράξης που ρυθμίζει τις ειδικές πτυχές της πρόσβασης και της άσκησης δραστηριότητας παροχής υπηρεσίας σε ειδικούς τομείς ή ειδικά επαγγέλματα, η διάταξη της άλλης κοινοτικής πράξης υπερισχύει και εφαρμόζεται σ' αυτούς τους ειδικούς τομείς ή τα ειδικά επαγγέλματα. [...]»

16. Το άρθρο 4, σημεία 1, 5 και 7, της προμνησθείσας οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

1) ως “υπηρεσία” νοείται κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα, που παρέχεται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, κατά το άρθρο 50 της Συνθήκης·

[...]

5) ως “εγκατάσταση” νοείται η πραγματική άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, κατά το άρθρο 43 της Συνθήκης, από τον πάροχο για αόριστο χρονικό διάστημα και με τη δημιουργία σταθερής εγκατάστασης, από την οποία διεξάγεται όντως η επιχειρηματική δραστηριότητα της παροχής υπηρεσιών·

[...]

7) ως “απαίτηση” νοείται κάθε υποχρέωση, απαγόρευση, προϋπόθεση ή όριο που προβλέπεται στις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών [...].»

17. Το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2006/123, ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη σέβονται το δικαίωμα των παρόχων υπηρεσιών να παρέχουν υπηρεσίες σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο εδρεύουν.

Το κράτος μέλος στο οποίο παρέχεται η υπηρεσία εξασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών και την ελεύθερη άσκηση της στο έδαφός του.

Τα κράτη μέλη δεν εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκηση της στο έδαφός τους από απαιτήσεις που δεν τηρούν τις ακόλουθες αρχές:

α) μη εισαγωγή διακρίσεων: οι απαιτήσεις δεν πρέπει να εισάγουν, άμεσα ή έμμεσα, διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο εδρεύουν·

β) αναγκαιότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να δικαιολογούνται για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος·

γ) αναλογικότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να είναι κατάλληλες για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου στόχου και να μην υπερβαίνουν το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του στόχου.

2. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών σε πάροχο ο οποίος είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, επιβάλλοντας οποιαδήποτε από τις ακόλουθες απαιτήσεις:

[...]

δ) την εφαρμογή ειδικού συμβατικού καθεστώτος μεταξύ παρόχου και αποδέκτη που εμποδίζει ή περιορίζει την παροχή υπηρεσιών από αυτοαπασχολούμενο·

[...]».

18. Τέλος, το άρθρο 17, σημείο 11, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Το άρθρο 16 δεν εφαρμόζεται:

[...]

11) στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας [και] στα συγγενικά δικαιώματα [...]».

Η οδηγία 2014/26/ΕΕ

19. Το άρθρο 3, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2014/26/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και την παραχώρηση πολυμεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά⁸, ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) ως “οργανισμός συλλογικής διαχείρισης” νοείται κάθε οργανισμός που εξουσιοδοτείται από τον νόμο ή μέσω εκχώρησης, άδειας ή οποιασδήποτε άλλης συμβατικής συμφωνίας, για τη διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων εξ ονόματος περισσοτέρων του ενός δικαιούχων, για το συλλογικό όφελος αυτών των δικαιούχων, ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό του, και ο οποίος πληροί ένα από ή αμφότερα τα ακόλουθα κριτήρια:

i) ανήκει στα μέλη του ή ελέγχεται από αυτά·

ii) έχει οργανωθεί σε μη κερδοσκοπική βάση·

β) ως “ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης” νοείται κάθε οργανισμός που εξουσιοδοτείται από τον νόμο ή μέσω εκχώρησης, άδειας ή οποιασδήποτε άλλης συμβατικής συμφωνίας, για τη διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων εξ ονόματος περισσοτέρων του ενός δικαιούχων, για το συλλογικό όφελος των εν λόγω δικαιούχων, ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό του, και ο οποίος:

i) δεν ανήκει σε δικαιούχους ούτε ελέγχεται από αυτούς, άμεσα ή έμμεσα, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, και

⁸ ΕΕ 2014, L 84, σ. 72.

ii) έχει οργανωθεί σε κερδοσκοπική βάση».

20. Το άρθρο 5, παράγραφοι 2, 4 και 6, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«2. Οι δικαιούχοι έχουν το δικαίωμα να εξουσιοδοτούν οργανισμό συλλογικής διαχείρισης της επιλογής τους να διαχειρίζεται τα δικαιώματα, τις κατηγορίες δικαιωμάτων ή τα είδη έργων και άλλα αντικείμενα της επιλογής τους, για τις επικράτειες της επιλογής τους, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος ιθαγένειας, κατοικίας ή εγκατάστασης είτε του οργανισμού συλλογικής διαχείρισης είτε του δικαιούχου. Ο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης υποχρεούται να διαχειρίζεται τα εν λόγω δικαιώματα, τις κατηγορίες δικαιωμάτων ή τα είδη έργων και άλλα αντικείμενα, υπό τον όρο ότι η διαχείρισή τους εμπίπτει στο πεδίο δραστηριοτήτων του, εκτός εάν έχει αντικειμενικά αιτιολογημένους λόγους να αρνηθεί την ανάληψη της διαχείρισης.

[...]

4. Οι δικαιούχοι έχουν το δικαίωμα να θέτουν τέλος στην εξουσιοδότηση, να διαχειρίζονται δικαιώματα ή κατηγορίες δικαιωμάτων ή είδη έργων και άλλα αντικείμενα που τους έχουν ανατεθεί από οργανισμό συλλογικής διαχείρισης, ή να ανακαλούν από οργανισμό συλλογικής διαχείρισης οποιοδήποτε εκ των δικαιωμάτων, κατηγοριών δικαιωμάτων ή ειδών έργων και άλλων αντικειμένων επιλογής τους, όπως ορίζεται στην παράγραφο 2, για τις επικράτειες της επιλογής τους [...]

[...]

6. Ένας οργανισμός συλλογικής διαχείρισης δεν περιορίζει την άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στις παραγράφους 4 και 5 επιβάλλοντας ως όρο άσκησης των δικαιωμάτων αυτών να ανατίθεται η διαχείριση των δικαιωμάτων ή των κατηγοριών δικαιωμάτων ή των ειδών έργων και άλλων θεματικών αντικειμένων που υπόκεινται σε λήξη ή ανάκληση σε άλλον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης.»

Το ιταλικό δίκαιο

21. Το άρθρο 180 του legge n. 633 – Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (νόμου αριθ. 633, περί προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων σχετικών με την άσκησή τους δικαιωμάτων), της 22ας Απριλίου 1941⁹, όπως τροποποιήθηκε με την decreto legge n. 148 recante «Disposizioni urgenti in materia finanziaria e per esigenze indifferibili» (πράξη νομοθετικού περιεχομένου αριθ. 148 «για τη θέσπιση επείγουσών διατάξεων για δημοσιονομικά ζητήματα και την κάλυψη επιτακτικών αναγκών»), της 16ης Οκτωβρίου 2017¹⁰ (στο εξής: νόμος περί προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας), ορίζει τα εξής:

«Η δραστηριότητα του ενδιαμέσου, καθ' οιονδήποτε τρόπο ασκούμενη, υπό οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση μορφή παρέμβασης, διαμεσολάβησης, εντολής, εκπροσώπησης καθώς επίσης και υπό τη μορφή της ανάθεσης της διαχείρισης των δικαιωμάτων αναπαραστάσης, εκτέλεσης, απαγγελίας και ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης, συμπεριλαμβανομένης της παρουσίασης στο κοινό μέσω δορυφόρου και της μηχανικής και κινηματογραφικής αναπαραγωγής των προστατευόμενων έργων, μπορεί να ασκείται μόνο από τη [SIAE] και από τους άλλους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης που αναφέρονται στο [decreto legislativo n. 35 – Attuazione della direttiva

⁹ GURI αριθ. 166, της 16ης Ιουλίου 1941.

¹⁰ GURI αριθ. 242, της 16ης Οκτωβρίου 2017.

2014/26/UE sulla gestione collettiva dei diritti d'autore e dei diritti connessi e sulla concessione di licenze multiterritoriali per i diritti su opere musicali per l'uso online nel mercato interno (νομοθετικό διάταγμα αριθ. 35, για τη μεταφορά της οδηγίας 2014/26), της 15ης Μαρτίου 2017¹¹ (στο εξής: νομοθετικό διάταγμα αριθ. 35/2017)].

Η εν λόγω δραστηριότητα ασκείται με σκοπό:

- 1) την παραχώρηση, εξ ονόματος και προς το συμφέρον των δικαιούχων, αδειών εκμετάλλευσης των προστατευόμενων έργων·
- 2) την είσπραξη των εσόδων που προέρχονται από τις εν λόγω άδειες·
- 3) τη διανομή των εσόδων αυτών μεταξύ των δικαιούχων.

[...]

Η αποκλειστική αυτή αρμοδιότητα δεν θίγει τη δυνατότητα του δημιουργού, καθώς και των καθολικών ή ειδικών διαδόχων του, να ασκούν απευθείας τα δικαιώματα που τους αναγνωρίζονται από τον παρόντα νόμο.

[...]»

22. Το άρθρο 4, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος 35/2017 ορίζει τα εξής:

«Οι δικαιούχοι δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δύνανται να αναθέτουν σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης ή σε ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης της επιλογής τους τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους, των αντίστοιχων ειδών ή τύπων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας, για τις περιοχές τις οποίες προσδιορίζουν, ανεξαρτήτως του κράτους μέλους ιθαγένειας, κατοικίας ή εγκατάστασης του οργανισμού συλλογικής διαχείρισης, της ανεξάρτητης οντότητας διαχείρισης ή του δικαιούχου, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 180 του [νόμου για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας], όσον αφορά τη δραστηριότητα της διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.»

Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, η διαδικασία και το προδικαστικό ερώτημα

23. Ο *Liberi editori e autori* (στο εξής: LEA) είναι οργανισμός συλλογικής διαχείρισης ο οποίος διέπεται από το ιταλικό δίκαιο και είναι εξουσιοδοτημένος να διαμεσολαβεί σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ιταλία¹².

24. Η *Jamendo SA* είναι εταιρία που έχει συσταθεί και λειτουργεί κατά το δίκαιο του Λουξεμβούργου. Η δραστηριότητά της περιλαμβάνει δύο τομείς. Αφενός, υπό την επωνυμία *Jamendo Music*, παρουσιάζει μέσω του ιστοτόπου της στο κοινό μουσικά έργα τα οποία έχουν δημοσιευθεί από τους καλλιτέχνες στον εν λόγω ιστοτόπο βάσει των επονομαζόμενων αδειών «Creative Commons»¹³. Αφετέρου, υπό την επωνυμία *Jamendo Licensing*, διαχειρίζεται τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί μουσικών έργων που της έχουν ανατεθεί προς τούτο

¹¹ GURI αριθ. 72, της 27ης Μαρτίου 2017.

¹² Σχετικά με τον ειδικό ρόλο του οργανισμού αυτού, βλ. σημείο 31 των παρουσών προτάσεων.

¹³ Πρόκειται, επομένως, για ατομική διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από τους δημιουργούς, ο δε ρόλος της *Jamendo* είναι εν προκειμένω αυτός του χρήστη ο οποίος μεταδίδει τα έργα.

από τους καλλιτέχνες, χορηγώντας άδειες μόνο για δύο τρόπους εκμετάλλευσης, ήτοι ως μουσική υπόκρουση σε εμπορικά καταστήματα και άλλα ανοικτά στο κοινό καταστήματα και ως μουσική υπόκρουση για οπτικοακουστικά έργα, ιδίως εκείνα που διανέμονται στη συνέχεια στο Διαδίκτυο. Επομένως, στο πλαίσιο της δεύτερης αυτής πτυχής της δραστηριότητάς της, η Jamendo εμφανίζεται ως ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο β', της οδηγίας 2014/26. Η δραστηριότητα δε αυτή καλύπτει, μεταξύ άλλων, την ιταλική επικράτεια. Η δεύτερη αυτή πτυχή αποτελεί ακριβώς το αντικείμενο της κύριας δίκης και της υπό κρίση υποθέσεως. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέσχε η Jamendo, η σχετική με τη διαχείριση δραστηριότητά της, τόσο όσον αφορά την ανάθεση από καλλιτέχνες της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας όσο και την παραχώρηση των αδειών εκμετάλλευσης, πραγματοποιείται εξ ολοκλήρου ηλεκτρονικά, μέσω του ιστοτόπου της στο Διαδίκτυο. Περαιτέρω, οι συμβάσεις που συνάπτει η Jamendo με τους καλλιτέχνες απαιτούν από αυτούς να είναι ανεξάρτητοι, δηλαδή, μεταξύ άλλων, να μην είναι μέλη κανενός οργανισμού συλλογικής διαχείρισης ούτε να συνδέονται με έναν τέτοιο οργανισμό κατά τρόπο που θα παρακώλυε την εκ μέρους τους χρήση των υπηρεσιών διαχείρισης της Jamendo παγκοσμίως.

25. Ο LEA άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, Tribunale ordinario di Roma (πρωτοδικείου Ρώμης, Ιταλία), αγωγή παραλείψεως κατά της Jamendo, με αίτημα να υποχρεωθεί η Jamendo να παύσει τη δραστηριότητα διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ιταλία. Προς στήριξη του αιτήματός του, ο LEA ισχυρίζεται ότι η Jamendo ασκεί παράνομα τη συγκεκριμένη δραστηριότητα στην Ιταλία, λόγω του ότι, πρώτον, δεν είναι εγγεγραμμένη στον κατάλογο των οργανισμών που είναι εξουσιοδοτημένοι να μεσολαβούν σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ιταλία, δεύτερον, δεν πληροί τις ειδικές προϋποθέσεις που προβλέπει το νομοθετικό διάταγμα 35/2017 και, τρίτον, δεν ενημέρωσε το Ministero delle comunicazioni (Υπουργείο Τηλεπικοινωνιών, Ιταλία) πριν από την έναρξη της δραστηριότητάς της, κατά παράβαση του άρθρου 8 του προμνησθέντος νομοθετικού διατάγματος.

26. Η Jamendo ισχυρίστηκε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ότι η οδηγία 2014/26 μεταφέρθηκε πλημμελώς στο ιταλικό δίκαιο, υποστηρίζοντας ότι ο Ιταλός νομοθέτης παρέλειψε να παράσχει στις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης τα δικαιώματα που προβλέπει η εν λόγω οδηγία. Συναφώς, η Jamendo επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 180 του νόμου περί προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, μόνον η SIAE και οι λοιποί οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης που μνημονεύονται στο άρθρο αυτό μπορούν να ασκούν δραστηριότητες διαμεσολάβησης στην Ιταλία, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα οι ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης να μην μπορούν να δραστηριοποιούνται στον τομέα της διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και να αναγκάζονται να συνάπτουν συμφωνίες εκπροσώπησης με την SIAE ή άλλους αδειοδοτημένους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης.

27. Το Tribunale ordinario di Roma (πρωτοδικείο Ρώμης) συμμερίζεται κατ' ουσίαν την ερμηνεία του ιταλικού δικαίου που προτείνουν οι διάδικοι της κύριας δίκης. Υπό τις συνθήκες αυτές, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει η οδηγία [2014/26] την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία που προβλέπει ότι η πρόσβαση στην αγορά διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή, εν πάση περιπτώσει, η παραχώρηση αδειών στους χρήστες αναγνωρίζεται μόνο στους φορείς οι οποίοι δύναται να χαρακτηριστούν, κατά τον ορισμό της ίδιας της οδηγίας, ως οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης, αποκλείοντας τους φορείς που χαρακτηρίζονται ως ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, οι οποίοι έχουν συσταθεί είτε στο ίδιο κράτος είτε σε άλλα κράτη μέλη;»

28. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 5 Ιανουαρίου 2022. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Αυστριακή Κυβέρνηση. Οι ίδιοι μετέχοντες στη διαδικασία, καθώς και η Ιταλική Κυβέρνηση, παρέστησαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 9ης Φεβρουαρίου 2023.

Ανάλυση

29. Πριν από την επί της ουσίας ανάλυση της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να προηγηθούν ορισμένες διευκρινίσεις επί του παραδεκτού της. Επιπλέον, εκτιμώ ότι είναι αναγκαίο να διευκρινιστούν οι εφαρμοστέες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης καθώς και το περιεχόμενο του προδικαστικού ερωτήματος.

Επί του παραδεκτού

30. Ενώπιον του Δικαστηρίου, οι διάδικοι της κύριας δίκης υποστηρίζουν συγκλίνουσες θέσεις, ζητώντας κατ' ουσίαν να αναγνωριστεί ότι η νομοθετικά κατοχυρωμένη στο ιταλικό δίκαιο πρόβλεψη ότι η διαμεσολάβηση σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ασκείται μόνον από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, αποκλείοντας τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης. Τίθεται, επομένως, το ερώτημα εάν όντως υφίσταται η διαφορά της κύριας δίκης και εάν η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο είναι αναγκαία. Εξάλλου, το συγκεκριμένο ερώτημα τέθηκε ρητώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση από την Ιταλική Κυβέρνηση, η οποία, προκειμένου να θέσει εν αμφιβόλω το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, υποστήριξε ότι η ένδικη διαφορά είναι εικονική και τεχνητή. Πιστεύω, ωστόσο, ότι η αποσαφήνιση της ειδικής περίπτωσης του LEA και του ρόλου του στην ιταλική αγορά θα συμβάλλει στο να εξαιρεθούν οι αμφιβολίες αυτές.

31. Ειδικότερα, παρεμφερής ένδικη διαφορά είχε ανακύψει μεταξύ της SIAE και της Soundreef Ltd, μιας ανεξάρτητης οντότητας διαχείρισης εγκατεστημένης στο Ηνωμένο Βασίλειο η οποία επιδίωκε να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά στην Ιταλία. Στο πλαίσιο εκείνης της ένδικης διαφοράς, το ίδιο εθνικό δικαστήριο με αυτό της υπό κρίση υποθέσεως είχε υποβάλει στο Δικαστήριο παρόμοιο προδικαστικό ερώτημα. Ωστόσο, απέσυρε την αίτησή του προδικαστικής αποφάσεως κατόπιν της συνάψεως συμφωνίας μεταξύ των διαδίκων¹⁴. Κατά τη συμφωνία εκείνη, την εκπροσώπηση της Soundreef στην ιταλική επικράτεια είχε αναλάβει ένας οργανισμός συλλογικής διαχείρισης του ιταλικού δικαίου, συγκεκριμένα δε ο LEA.

32. Με τις γραπτές παρατηρήσεις του, ο LEA διευκρινίζει ότι, υπό την ιδιότητά του ως οργανισμού συλλογικής διαχείρισης, δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει επαρκώς την οικονομική του ανάπτυξη και να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό από οντότητες όπως η Jamendo, ανταγωνισμός ο οποίος, κατά το ισχύον ιταλικό δίκαιο, είναι αθέμιτος. Συνεπώς, έχει έννομο συμφέρον να απαγορευθεί στην Jamendo η άσκηση της σχετικής δραστηριότητας. Παράλληλα, υπό την ιδιότητά του ως εκπροσώπου της Soundreef, ο LEA έχει επίσης συμφέρον να καταλήξει το Δικαστήριο σε μια ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης προς την κατεύθυνση της φιλελευθεροποίησης του ιταλικού νομικού πλαισίου. Ως προς το σημείο αυτό, επομένως, τα συμφέροντά του συγκλίνουν με εκείνα της Jamendo.

¹⁴ Διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Ιουλίου 2019, S.I.A.E. (C-781/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:656).

33. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι οι διάδικοι της κύριας δίκης συμφωνούν ως προς την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν δύναται, κατά τη γνώμη μου, να επηρεάσει το υποστατό της διαφοράς της κύριας δίκης και, κατ' επέκταση, το παραδεκτό της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως¹⁵.

Επί των εφαρμοστέων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και επί του περιεχομένου του προδικαστικού ερωτήματος

34. Το προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου υποβάλλεται υπό το πρίσμα της οδηγίας 2014/26. Ωστόσο, όπως θα καταδείξω στη συνέχεια, η συγκεκριμένη οδηγία δεν φαίνεται να αρκεί αφ' εαυτής για την επίλυση που έχει αχθεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, προκειμένου να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, είναι απαραίτητο να εξετασθούν άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης¹⁶.

Η οδηγία 2014/26

35. Η ανάγνωση των αιτιολογικών σκέψεων της οδηγίας 2014/26 μπορεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι η συγκεκριμένη νομοθετική πράξη θεσπίζει μια γενικευμένη απελευθέρωση της συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ένωση, μεταξύ άλλων προς όφελος των ανεξάρτητων οντοτήτων διαχείρισης. Τούτο ισχύει ιδίως για τις αιτιολογικές σκέψεις 4¹⁷, 8¹⁸ και 15¹⁹. Ωστόσο, από το κανονιστικό τμήμα της εν λόγω οδηγίας συνάγεται ότι η φιλοδοξία αυτή έχει επιτευχθεί εν μέρει μόνον ή και καθόλου όσον αφορά τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης.

36. Συγκεκριμένα, είναι αληθές ότι το άρθρο 5 της οδηγίας 2014/26 παρέχει στους δικαιούχους ευρεία επιλογή ως προς τον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης στον οποίο μπορούν να αναθέσουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους, χωρίς να θέτει κανέναν περιορισμό ως προς τον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης είτε του δικαιούχου είτε του εν λόγω οργανισμού. Οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης δεν μπορούν, χωρίς βάσιμο λόγο, να αρνούνται να αναλάβουν τη διαχείριση δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των δικαιούχων που έχουν την κατοικία ή την έδρα τους στο έδαφος άλλων κρατών μελών.

37. Ωστόσο, ουδείς κανόνας περιλαμβάνεται στην οδηγία 2014/26 ούτε όσον αφορά την πρόσβαση στην οικεία δραστηριότητα από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης ούτε όσον αφορά τις περιοχές για τις οποίες οι οργανισμοί αυτοί μπορούν να χορηγούν άδειες εκμετάλλευσης. Κατά συνέπεια, η εν λόγω οδηγία δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση των κρατών μελών η οποία περιορίζει τόσο την πρόσβαση στη δραστηριότητα της διαχείρισης

¹⁵ Πρβλ. απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2005, Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709, σκέψη 38). Επομένως, η λύση που προέκρινε το Δικαστήριο στην απόφαση της 11ης Μαρτίου 1980, Foglia (104/79, EU:C:1980:73, σκέψεις 10 έως 13), την οποία επικαλέστηκε η Ιταλική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

¹⁶ Σύμφωνα με πάγια νομολογία (βλ., προσφάτως, απόφαση της 9ης Μαρτίου 2023, Registrų centras, C-354/21, EU:C:2023:184, σκέψη 35).

¹⁷ Η συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη διαλαμβάνει ότι «[α]πό τη στιγμή που θα ιδρυθούν στην Ένωση, οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης θα πρέπει να μπορούν να απολαμβάνουν των εκ των Συνθηκών ελευθεριών όταν εκπροσωπούν τους δικαιούχους που κατοικούν ή είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη ή όταν χορηγούν άδειες σε χρήστες που κατοικούν ή είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη».

¹⁸ Η συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη διαλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ότι «[σ]κοπός της παρούσας οδηγίας είναι ο συντονισμός των εθνικών κανόνων που αφορούν στην πρόσβαση στη διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης».

¹⁹ Η συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη διαλαμβάνει, στην πρώτη περίοδο, ότι «[ο]ι δικαιούχοι θα πρέπει να μπορούν να αναθέτουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους σε ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης».

από τους οργανισμούς αυτούς όσο και το εδαφικό πεδίο εφαρμογής των αδειών εκμετάλλευσης τις οποίες οι οργανισμοί αυτοί δικαιούνται να χορηγούν²⁰. Συνεπώς, η δυνατότητα επιλογής που παρέχεται στους δικαιούχους βάσει του άρθρου 5 της οδηγίας περιορίζεται στους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας σε διάφορα κράτη μέλη βάσει του εθνικού τους δικαίου.

38. Εξάλλου, όσον αφορά τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, η οδηγία 2014/26 αναγνωρίζει μεν την ύπαρξή τους, παρέχοντας τον ορισμό τους, τις υποβάλλει δε σε ορισμένες υποχρεώσεις έναντι των δικαιούχων και των χρηστών καθώς και σε μέτρα ελέγχου εκ μέρους των κρατών μελών²¹. Πλην όμως, σε καμία από τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας δεν αναφέρεται ότι οι εν λόγω οντότητες μπορούν να αποκτούν ελεύθερα πρόσβαση στην αγορά διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Στο άρθρο 5 της οδηγίας θεσπίζεται μόνον η δυνατότητα των δικαιούχων να επιλέγουν ελεύθερα μεταξύ των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, χωρίς όμως να γίνεται μνεία στις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, καθιστώντας ούτως την πρώτη περίοδο της αιτιολογικής σκέψης 15 της οδηγίας νεκρό γράμμα. Μόνον το άρθρο 5, παράγραφος 6, της ίδιας οδηγίας, το οποίο απαγορεύει στους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης να περιορίζουν το δικαίωμα ανακλήσεως των δικαιούχων, απαιτώντας από αυτούς να αναθέτουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους σε άλλον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης, υποδηλώνει ότι οι εν λόγω δικαιούχοι έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν άλλες μεθόδους διαχείρισης των δικαιωμάτων τους, όπως η ατομική διαχείριση ή η διαχείριση μέσω ανεξάρτητων οντοτήτων διαχείρισης. Πλην όμως, ουδόλως διασφαλίζεται η ελεύθερη πρόσβαση των οντοτήτων αυτών στην επίμαχη δραστηριότητα.

39. Κατά συνέπεια, η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα όπως αυτό διατυπώθηκε από το αιτούν δικαστήριο μπορεί να είναι μόνον αρνητική, καθόσον η ίδια η οδηγία 2014/26 δεν αντιτίθεται στις νομοθετικές ρυθμίσεις των κρατών μελών που περιορίζουν την πρόσβαση στη δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας²². Επομένως, η χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης απάντηση πρέπει να αναζητηθεί σε άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης.

Άλλες εφαρμοστέες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

40. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στις παρατηρήσεις της, η Jamendo ασκεί τη δραστηριότητά της κυρίως, αν όχι αποκλειστικώς, ηλεκτρονικά, μέσω του ιστοτόπου της. Κατ' αυτόν τον τρόπο γίνεται όχι μόνον η ανάθεση από τους δικαιούχους της διαχείρισης των δικαιωμάτων τους στην Jamendo, αλλά και η παραχώρηση από την Jamendo των αδειών εκμετάλλευσης. Επομένως, πρόκειται κατά τα φαινόμενα για υπηρεσία που παρέχεται εξ αποστάσεως, με ηλεκτρονικά μέσα και κατόπιν αιτήματος του αποδέκτη, δηλαδή για υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας κατά την έννοια της οδηγίας 2000/31. Ως εκ τούτου, το ζήτημα που τίθεται στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα αυτής της οδηγίας. Ωστόσο, καθόσον το αιτούν δικαστήριο δεν εξέτασε το ενδεχόμενο εφαρμογής της συγκεκριμένης οδηγίας στην κύρια δίκη, δεν αναφέρει εάν οι υπηρεσίες της Jamendo μπορούν, κατά την κρίση του, να χαρακτηριστούν ως «υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας», κατά την έννοια της ίδιας οδηγίας. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προβεί στην εκτίμηση αυτή.

²⁰ Οι διατάξεις του τίτλου III της οδηγίας 2014/26 οργανώνουν ένα σύστημα πολυεδαφικών αδειών για την επιγραμματική μετάδοση μουσικής. Ωστόσο, τούτο δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως.

²¹ Οι υποχρεώσεις και τα μέτρα αυτά παρατίθενται στο άρθρο 2, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας.

²² Για μια ερμηνεία της οδηγίας 2014/26 υπό την έννοια αυτή, βλ. Spina Ali, G., «Collective monopolies: SIAE v. Soundreef and the implementation of Directive 2014/26 in Italy», *European Intellectual Property Review*, 2018, αριθ. 40, σ. 113 έως 128.

41. Εάν το αιτούν δικαστήριο κρίνει, έχοντας εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά που μόλις εξέθεσα, ότι η δραστηριότητα της Jamendo δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/31, τότε θα ανακύψει το ερώτημα εάν η οδηγία 2006/123 έχει εφαρμογή στη συγκεκριμένη δραστηριότητα²³. Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο έχει αποκλείσει τη δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας 2006/123 σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών επί της δραστηριότητας των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης²⁴. Θα εξετάσω κατωτέρω κατά πόσον η εξαίρεση αυτή ισχύει και για τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης. Εντούτοις, επισημαίνω εκ προοιμίου ότι το γεγονός ότι η οδηγία 2014/26 σιωπά όσον αφορά την ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης και τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης οφείλεται πιθανότατα στο ότι οι συντάκτες της εν λόγω οδηγίας θεώρησαν δεδομένο ότι η οδηγία 2006/123 εφαρμόζεται στη συγκεκριμένη δραστηριότητα, όπως προκύπτει από την αρχική πρόταση της οδηγίας 2014/26²⁵.

42. Τέλος, εάν θεωρηθεί ότι ούτε η οδηγία 2000/31 ούτε η οδηγία 2006/123 έχουν εφαρμογή επί της δραστηριότητας των ανεξάρτητων οντοτήτων διαχείρισης, το ζήτημα που τίθεται με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θα πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης.

Επί της διατυπώσεως του προδικαστικού ερωτήματος

43. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το προδικαστικό ερώτημα στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά όχι μόνον την ερμηνεία της οδηγίας 2014/26, αλλά γενικότερα την ερμηνεία του συνόλου των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που είναι κρίσιμες σε σχέση με το πλαίσιο πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης. Τα συγκεκριμένο πλαίσιο πραγματικών περιστατικών πρέπει, εξάλλου, να αντανακλάται στην απάντηση του Δικαστηρίου, καθόσον μπορεί να προσδιορίσει τόσο τις εφαρμοστέες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης όσο και το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη βάσει των διατάξεων αυτών.

44. Εξάλλου, στο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται στο γεγονός ότι αποκλείονται από την άσκηση της δραστηριότητας της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας οι ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης οι οποίες «έχουν συσταθεί είτε στο ίδιο κράτος [μέλος²⁶] είτε σε άλλα κράτη μέλη». Εντούτοις, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά οποιαδήποτε ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης εγκατεστημένη στην Ιταλία, καθόσον μοναδική σχετική οντότητα είναι η Jamendo, η οποία έχει την έδρα της στο Λουξεμβούργο. Δεδομένου ότι οι κανόνες που εφαρμόζονται στις δύο

²³ Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, οι πράξεις του δικαίου της Ένωσης που διέπουν τις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε συγκεκριμένους τομείς υπερισχύουν των διατάξεων της. Τούτο ισχύει οπωσδήποτε για τον τομέα των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ο οποίος διέπεται από την οδηγία 2000/31.

²⁴ Απόφαση OSA (σκέψεις 64 έως 66).

²⁵ COM(2012) 372 final. Η αιτιολογική σκέψη 3 της ως άνω προτάσεως οδηγίας όριζε ότι, «[α]πό τη στιγμή της σύστασής τους εντός της Ένωσης, οι εταιρείες συλλογικής διαχείρισης, ως πάροχοι υπηρεσιών, πρέπει να συμμορφώνονται με τις εθνικές απαιτήσεις δυνάμει της οδηγίας [2006/123], σκοπός της οποίας είναι η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου για τη διασφάλιση της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών. Τούτο συνεπάγεται ότι οι εταιρείες συλλογικής διαχείρισης πρέπει να είναι ελεύθερες να παρέχουν τις υπηρεσίες τους πέραν των συνόρων, να εκπροσωπούν τους δικαιούχους που κατοικούν ή είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη ή να χορηγούν άδειες σε χρήστες που κατοικούν ή είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη». Η εν λόγω αιτιολογική σκέψη μνημόνευε μόνον τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, καθόσον η πρόταση οδηγίας δεν περιελάμβανε στο πεδίο εφαρμογής της τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, οι οποίες προστέθηκαν κατά τη νομοθετική διαδικασία. Αναφορά στην οδηγία 2006/123 περιλαμβανόταν επίσης και στην αιτιολογική σκέψη 8 της εν λόγω προτάσεως οδηγίας. Μολονότι οι παραπομπές στην οδηγία αυτή απαλείφθηκαν κατά τη νομοθετική διαδικασία, εντούτοις η δυνατότητα εφαρμογής της στις διάφορες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών απορρέει από τις ίδιες τις διατάξεις της και όχι από τις αιτιολογικές σκέψεις οποιασδήποτε άλλης πράξης του δικαίου της Ένωσης.

²⁶ Το ίδιο με εκείνο που εισήγαγε τους επίδικους κανόνες.

αυτές περιπτώσεις, που σχετίζονται, αντιστοίχως, με την ελευθερία εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχής υπηρεσιών, θα μπορούσαν να είναι διαφορετικοί, η απάντηση όσον αφορά την πρόσβαση στην οικεία δραστηριότητα από μια ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης εγκατεστημένη στο οικείο κράτος μέλος θα ήταν υποθετική. Ως εκ τούτου, προτείνω να περιοριστεί η ανάλυση του προδικαστικού ερωτήματος στην περίπτωση των ανεξαρτήτων οντοτήτων διαχείρισης που είναι εγκατεστημένες σε άλλο κράτος μέλος.

45. Επομένως, με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί εάν οι σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η πρόσβαση στη δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας αναγνωρίζεται μόνο σε οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης²⁷, αποκλείοντας τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

46. Όπως προανέφερα²⁸, ναι μεν η οδηγία 2014/26 δεν καθιστά αφ' εαυτής δυνατή την επίλυση του προβλήματος που έχει αχθεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, εντούτοις στη διαφορά της κύριας δίκης ενδέχεται να έχουν εφαρμογή και άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Θα εξετάσω, επομένως, τις συνέπειες της εφαρμογής τους στην υπό κρίση διαφορά και την απάντηση που πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα όπως διατυπώθηκε ανωτέρω.

Η οδηγία 2000/31

47. Βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών, οι υπηρεσίες που παρέχει η Jamendo θα μπορούσαν ενδεχομένως, με την επιφύλαξη της επαλήθευσης από το εθνικό δικαστήριο, να χαρακτηριστούν ως υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας σύμφωνα με την οδηγία 2000/31²⁹. Συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει πρωτίστως να αναζητηθεί σε αυτή την οδηγία.

48. Κατ' αρχάς, η οδηγία 2000/31 εισάγει, στο άρθρο 2, στοιχείο η', την έννοια του «συντονισμένου τομέα», η οποία καλύπτει τις απαιτήσεις που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών και ισχύουν για τους φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και τις υπηρεσίες αυτές, ανεξαρτήτως του εάν οι απαιτήσεις αυτές έχουν θεσπιστεί ειδικώς για την εν λόγω κατηγορία υπηρεσιών ή αν έχουν γενικό χαρακτήρα. Ο συντονισμένος τομέας καλύπτει, μεταξύ άλλων, τις απαιτήσεις για την πρόσβαση στη δραστηριότητα της παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως όσον αφορά την αδειοδότηση και την κοινοποίηση.

49. Ακολούθως, το άρθρο 3 της οδηγίας 2000/31 διακρίνει μεταξύ των κανόνων που εφαρμόζονται στους παρέχοντες υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι στο οικείο κράτος μέλος και των κανόνων που ισχύουν για τους παρέχοντες υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη. Στην πρώτη περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω

²⁷ Σύμφωνα με την απάντηση που έδωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Ιταλική Κυβέρνηση σε ερώτηση του Δικαστηρίου, οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη επιτρέπεται να ασκούν απευθείας τη δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο ιταλικό έδαφος.

²⁸ Βλ. σημείο 39 των παρουσών προτάσεων.

²⁹ Βλ. σημείο 40 των παρουσών προτάσεων.

οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ότι οι παρέχοντες υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους τηρούν τις διατάξεις που ισχύουν γι' αυτούς βάσει του εθνικού δικαίου. Αντιθέτως, όσον αφορά τους παρέχοντες υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας απαγορεύει στα κράτη μέλη να περιορίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών οι οποίες προέρχονται από αυτά τα άλλα κράτη μέλη. Οι δύο αυτές διατάξεις εισάγουν επομένως την αρχή του κράτους μέλους προέλευσης και την αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ των κρατών μελών των προϋποθέσεων πρόσβασης (και άσκησης) της δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.

50. Καθόσον η Jamendo είναι εγκατεστημένη στο Λουξεμβούργο, ευρισκόμενη στην Ιταλία περιέρχεται στην κατάσταση ενός παρέχοντος υπηρεσίες εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος. Ο περιορισμός δε της δραστηριότητάς της, ο οποίος απορρέει από την κατά το ιταλικό δίκαιο πρόβλεψη ότι οι υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχονται μόνον από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, εμπίπτει σαφώς κατά τη γνώμη μου στον συντονισμένο τομέα ως απαίτηση σχετική με την πρόσβαση στη δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, ο εν λόγω περιορισμός εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/31 και αντίκειται προς τη διάταξη αυτή.

51. Είναι αληθές ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 2000/31, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν μέτρα κατά παρέκκλιση από την απαγόρευση αυτή σε σχέση με συγκεκριμένη υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας, εφόσον πληρούνται οι όροι του στοιχείου α' της διατάξεως αυτής. Ο επίμαχος, ωστόσο, περιορισμός δεν αποτελεί μέτρο λαμβανόμενο έναντι συγκεκριμένης υπηρεσίας, αλλά έχει γενικό χαρακτήρα³⁰. Περαιτέρω, δεν πληροί κανέναν από τους όρους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 4, στοιχείο α', σημείο i, της εν λόγω οδηγίας, ήτοι τη δημόσια τάξη, την προστασία της δημόσιας υγείας, τη δημόσια ασφάλεια ή την προστασία των καταναλωτών.

52. Ειδικότερα, η δικαιολόγηση του επίμαχου περιορισμού συνίσταται στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, προς το συμφέρον τόσο των δικαιούχων όσο και των χρηστών, συμπεριλαμβανομένης της προώθησής των λιγότερο γνωστών δημιουργών και έργων. Ωστόσο, ούτε οι δικαιούχοι που αναθέτουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους πνευματικής ιδιοκτησίας σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης ή σε ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης ούτε οι χρήστες που επιδιώκουν να λάβουν άδεια για τη δημόσια εκμετάλλευση των έργων μπορούν να χαρακτηριστούν ως καταναλωτές, διότι προβαίνουν στις πράξεις αυτές στο πλαίσιο επαγγελματικής και κερδοσκοπικής δραστηριότητας. Εξάλλου, η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία περιλαμβάνει την προώθηση ορισμένων πνευματικών δημιουργών ή έργων, διασφαλίζει την ικανοποίηση ιδιωτικών συμφερόντων και δεν αποτελεί ασφαλώς ζήτημα δημόσιας τάξεως.

53. Είναι επίσης αληθές ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2000/31, σε συνδυασμό με το παράρτημά της, αποκλείει τη συνδυασμένη εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής, μεταξύ άλλων, «στα [δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και] τα συγγενικά δικαιώματα». Η εξαίρεση αυτή πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα

³⁰ Η πτυχή αυτή δεν είναι εν προκειμένω αποφασιστικής σημασίας και, επομένως, δεν θα την εξετάσω λεπτομερώς. Η συγκεκριμένη, ωστόσο, πτυχή βρίσκεται στο επίκεντρο της υποθέσεως C-376/22, Google Ireland κ.λπ., τις προτάσεις μου επί της οποίας θα παρουσιάσω στις 8 Ιουνίου 2023.

δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα εξαιρούνται από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, δηλαδή ότι οι εθνικοί κανόνες εξακολουθούν να εφαρμόζονται, ακόμη και έναντι των παρεχόντων υπηρεσίες οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη³¹.

54. Πρόκειται, ωστόσο, για το ουσιαστικό δίκαιο που διέπει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας των δικαιωμάτων αυτών. Ούτως, όταν μια υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας συνίσταται στην εκμετάλλευση έργων που προστατεύονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικά δικαιώματα (π.χ. διάδοση έργων στο Διαδίκτυο) ή προϋποθέτει μια τέτοια εκμετάλλευση, οι διατάξεις της οδηγίας 2000/31 δεν απαλλάσσουν τον παρέχοντα υπηρεσία από την υποχρέωση να λαμβάνει άδεια εκμετάλλευσης για τα εδάφη όλων των κρατών μελών στα οποία παρέχεται η υπηρεσία του και όχι μόνο για το κράτος μέλος της εγκατάστασής του.

55. Πλην όμως ουδείς λόγος σχετικός είτε με το γράμμα της συγκεκριμένης διατάξεως του παραρτήματος της οδηγίας 2000/31 είτε με τον σκοπό της επιβάλλει την ερμηνεία της υπό την έννοια ότι εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της οδηγίας 2000/31 τις υπηρεσίες διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, η πρόβλεψη στο ιταλικό δίκαιο ότι μόνον οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές δεν εμπίπτει στην εν λόγω παρέκκλιση από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

56. Ερωτηθείσα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2000/31 σε υπηρεσίες όπως αυτές που παρέχει η Jamendo, η Επιτροπή διατύπωσε επιφυλάξεις, επισημαίνοντας ότι ο παρέχων τέτοιου είδους υπηρεσίες ο οποίος χορηγεί, μεταξύ άλλων, άδειες για την εκμετάλλευση των έργων σε «φυσικά» καταστήματα θα πρέπει επίσης να ελέγχει τη χρήση των έργων αυτών στα εν λόγω καταστήματα, όπερ δεν είναι δυνατό να γίνει μέσω Διαδικτύου. Ωστόσο, κατ' αρχάς, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η Jamendo παρέχει πράγματι μια τέτοια υπηρεσία ελέγχου. Κατά δεύτερον, εάν μια τέτοια «διά ζώσης» παρεπόμενη υπηρεσία αποκλειόταν από την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης την οποία προβλέπει η εν λόγω οδηγία σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο η', σημείο ii, τρίτη περίπτωση, τούτο δεν θα εμπόδιζε την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας αυτής στις υπηρεσίες που αποτελούν τον πυρήνα της δραστηριότητάς της και οι οποίες παρέχονται με ηλεκτρονικά μέσα.

57. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι, σε περίπτωση που κριθεί από το αιτούν δικαστήριο ότι η δραστηριότητα της Jamendo εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/31, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η πρόσβαση στη δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας αναγνωρίζεται μόνον στους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, αποκλείοντας τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη.

Η οδηγία 2006/123

58. Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι η δραστηριότητα της Jamendo δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/31, η συγκεκριμένη δραστηριότητα πρέπει να αντιμετωπισθεί ως «διά ζώσης» παροχή υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες αυτές διέπονται κατ' αρχήν

³¹ Πρβλ. De Miguel Asensio, P., *Conflict of Laws and the Internet*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2020, σ. 73.

από τις διατάξεις της οδηγίας 2006/123. Πρέπει, επομένως, να εξετασθεί, πρώτον, η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας αυτής σε δραστηριότητες όπως εκείνες της Jamendo και, δεύτερον, οι συνέπειες της εφαρμογής της στην υπό κρίση υπόθεση.

– *Επί της δυνατότητας εφαρμογής της οδηγίας 2006/123*

59. Η οδηγία 2006/123 θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με την άσκηση δύο θεμελιωδών ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς, της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Το να προσδιοριστεί ποια από τις ελευθερίες αυτές έχει εφαρμογή σε μια δραστηριότητα όπως εκείνη της Jamendo δεν είναι τόσο προφανές όσο φαίνεται.

60. Στις γραπτές παρατηρήσεις της η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτό δεν είναι δυνατό λόγω της μη παροχής επαρκών πληροφοριών από το αιτούν δικαστήριο. Προτείνει, ωστόσο, να χρησιμοποιηθούν ως βάση τα κριτήρια διάκρισης που καθόρισε το Δικαστήριο στην εμβληματική του απόφαση Gebhard³². Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, η ελευθερία εγκατάστασης παρέχει σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους τη δυνατότητα να ασκεί σε άλλο κράτος μέλος οικονομική δραστηριότητα με τη δημιουργία σταθερής εγκαταστάσεως και για αόριστο χρονικό διάστημα. Αντιθέτως, η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών καλύπτει όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι υπηρεσίες δεν προσφέρονται κατά τρόπο σταθερό και συνεχή από επαγγελματική κατοικία εντός του κράτους μέλους προορισμού³³. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα εν λόγω κριτήρια διάκρισης απλώς επαναλαμβάνουν τη διατύπωση της ίδιας της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, η ελευθερία εγκατάστασης περιλαμβάνει τη σύσταση επιχειρήσεων κάθε μορφής και την άσκηση των δραστηριοτήτων τους, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 57, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών συνίσταται στην προσωρινή άσκηση της δραστηριότητας εκείνου που παρέχει υπηρεσία στο κράτος μέλος προορισμού.

61. Ωστόσο, όπως και σε πολλούς άλλους τομείς, το Διαδίκτυο έχει μεταβάλλει δραστικά τις κατηγορίες αυτές, οι οποίες είχαν καθιερωθεί στον «πραγματικό» κόσμο³⁴. Συγκεκριμένα, μολονότι η Συνθήκη και στη συνέχεια τα κριτήρια που τέθηκαν με την απόφαση Gebhard³⁵ συνδυάζουν, αφενός, τη διαρκή άσκηση της δραστηριότητας σε ένα κράτος μέλος με σταθερή εγκατάσταση στο ίδιο κράτος μέλος και, αφετέρου, την προσωρινή άσκηση της δραστηριότητας με την απουσία τέτοιας εγκατάστασης, το Διαδίκτυο καθιστά δυνατή τη διαρκή άσκηση μιας δραστηριότητας χωρίς την ύπαρξη σταθερής εγκατάστασης στο κράτος μέλος εντός του οποίου ασκείται η δραστηριότητα αυτή. Στον βαθμό που μια μέσω Διαδικτύου υπηρεσία παρέχεται, σε κάθε περίπτωση, εξ αποστάσεως, δεν έχει σημασία εάν ο παρέχων και ο λήπτης βρίσκονται πράγματι στο ίδιο κράτος μέλος ή σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη.

62. Συνάγεται επομένως ότι, όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται μέσω του Διαδικτύου, τα κριτήρια της αποφάσεως Gebhard³⁶ είναι παρωχημένα και ότι η διάκριση πρέπει να γίνεται επί άλλων βάσεων.

63. Κατά τη γνώμη μου, παρά τον δυνητικά διαρκή χαρακτήρα μιας δραστηριότητας που ασκείται μέσω Διαδικτύου σε ένα κράτος μέλος από άλλο κράτος μέλος, μια τέτοια δραστηριότητα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

³² Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1995 (C-55/94, EU:C:1995:411, σκέψεις 25 έως 27).

³³ Βλ., προσφάτως, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2016, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (C-179/14, EU:C:2016:108, σκέψεις 148 και 150).

³⁴ Σε αντιδιαστολή προς τον λεγόμενο «εικονικό» κόσμο του Διαδικτύου.

³⁵ Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1995 (C-55/94, EU:C:1995:411).

³⁶ Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1995 (C-55/94, EU:C:1995:411).

Πράγματι, τυχόν αντίθετη λύση θα οδηγούσε στο άτοπο ο παρέχων υπηρεσίες ο οποίος δεν είναι εγκατεστημένος στο κράτος μέλος προορισμού της υπηρεσίας του να θεωρείται εντούτοις εγκατεστημένος σε αυτό και να οφείλει να συμμορφώνεται προς τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους όχι μόνον όσον αφορά τη δραστηριότητά του καθεαυτήν, αλλά και όσον αφορά τη σύσταση και τη λειτουργία της επιχείρησής του. Τούτο γίνεται δε ακόμη πιο άτοπο αν αναλογιστεί κανείς ότι οι δραστηριότητες που ασκούνται στο Διαδίκτυο συχνά απευθύνονται σε πολλά ή και σε όλα τα κράτη μέλη.

64. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται εμμέσως από την οδηγία 2000/31. Μολονότι η εν λόγω οδηγία δεν λαμβάνει ρητώς θέση ως προς τη διάκριση μεταξύ ελευθερίας εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, συγκεντρώνοντας τις σχετικές διατάξεις υπό τον τίτλο «εσωτερική αγορά»³⁷, προβαίνει ωστόσο σε σαφή διάκριση μεταξύ, αφενός, των κρατών μελών στα οποία είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες³⁸, των οποίων οι υποχρεώσεις καθορίζονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, και, αφετέρου, των κρατών μελών εντός των οποίων παρέχεται μια υπηρεσία από άλλο κράτος μέλος, τα οποία οφείλουν να συμμορφώνονται προς τους κανόνες του άρθρου 3, παράγραφοι 2 επ. Η διάκριση αυτή απηχεί ως εκ τούτου τη διάκριση μεταξύ της άσκησης της ελευθερίας εγκατάστασης και της άσκησης της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών³⁹.

65. Κατά συνέπεια, και υπό το πρίσμα των πληροφοριών σχετικά με τη δραστηριότητα της Jamendo οι οποίες περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής και συμπληρώθηκαν με τις παρατηρήσεις της εν λόγω εταιρίας, είμαι της γνώμης ότι εφαρμοστέες στην υπό κρίση υπόθεση τυγχάνουν οι διατάξεις περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

66. Στην οδηγία 2006/123, οι σχετικές με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών διατάξεις διαλαμβάνονται στο άρθρο 16 αυτής. Εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 17, σημείο 11, της ίδιας οδηγίας, το άρθρο 16 δεν εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, «στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας [και] στα συγγενικά δικαιώματα».

67. Στην απόφαση OSA το Δικαστήριο έκρινε ότι, λόγω αυτής της εξαίρεσης, το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 δεν εφαρμόζεται στις δραστηριότητες των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας⁴⁰. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε, ακολουθώντας επί του σημείου αυτού τη γενική εισαγγελέα E. Sharpston⁴¹, ότι, εφόσον μόνον υπηρεσίες μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, η εξαίρεση που περιέχεται στο άρθρο 17, παράγραφος 11, της ανωτέρω οδηγίας πρέπει κατ' ανάγκην να αφορά υπηρεσίες στον τομέα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων, όπως είναι οι υπηρεσίες που παρέχουν οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης⁴².

68. Η διαπίστωση αυτή, ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων που ακολουθούν, δεν μου φαίνεται πειστική. Δεδομένου δε ότι πρόκειται για ζήτημα θεμελιώδους σημασίας για την ερμηνεία της οδηγίας 2006/123, προτείνω στο Δικαστήριο να επανεξετάσει την έννοια και το περιεχόμενο των εξαιρέσεων από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

³⁷ Βλ. τίτλο του άρθρου 3 της εν λόγω οδηγίας.

³⁸ Η έννοια του «εγκατεστημένου φορέα παροχής υπηρεσιών» ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/31.

³⁹ Εξάλλου, ο ορισμός της «εγκατάστασης» στο άρθρο 4, σημείο 5, της οδηγίας 2006/123 προϋποθέτει τη δημιουργία σταθερής εγκατάστασης από την οποία διεξάγεται όντως η επιχειρηματική δραστηριότητα της παροχής υπηρεσιών. Α contrario, επομένως, ελλείψει μιας τέτοιας σταθερής εγκατάστασης, η παροχή υπηρεσιών θεωρείται διασυνοριακή, ακόμη και αν έχει διαρκή χαρακτήρα.

⁴⁰ Απόφαση OSA (σκέψη 65).

⁴¹ Βλ. τις προτάσεις της στην υπόθεση OSA (C-351/12, EU:C:2013:749, σημείο 64).

⁴² Απόφαση OSA (σκέψη 65).

69. Η οδηγία 2006/123 προβλέπει πολυάριθμες εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής της, τόσο γενικές όσο και ειδικές στο άρθρο 16. Όταν μια εξαίρεση αφορά μια κατηγορία υπηρεσιών, η εν λόγω οδηγία το αναφέρει ρητώς. Τούτο ισχύει ιδίως στην περίπτωση των εξαιρέσεων που απαριθμούνται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας, το οποίο χρησιμοποιεί τον όρο «υπηρεσίες» για να προσδιορίσει κάθε σχετική δραστηριότητα. Το ίδιο ισχύει και για ορισμένες από τις εξαιρέσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 17 της εν λόγω οδηγίας, ιδίως στο σημείο 1, το οποίο αφορά τις «υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος», και στο σημείο 5, που αφορά τη «δραστηριότητα της δικαστικής είσπραξης οφειλών».

70. Αντιθέτως, είναι προφανές ότι ορισμένες άλλες εξαιρέσεις δεν αφορούν κατηγορίες υπηρεσιών. Τούτο ισχύει ιδίως στην περίπτωση του άρθρου 2, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, σύμφωνα με το οποίο η εν λόγω οδηγία δεν εφαρμόζεται στον τομέα της φορολογίας. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εξαίρεση αυτή δεν αφορούσε υπηρεσίες, αλλά τις φορολογικές διατάξεις των κρατών μελών⁴³. Το ίδιο ισχύει, κατ' ανάγκην, και για τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 17 της εν λόγω οδηγίας, στα σημεία 6 (το οποίο αναφέρεται ρητώς στις «απαιτήσ[εις] στα κράτη μέλη στα οποία παρέχεται η υπηρεσία»), 8 («διοικητικές διατυπώσεις σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και την κατοικία τους»), 9 («δυνατότητα των κρατών μελών να απαιτούν θεώρηση ή άδεια διαμονής»), 12 («πράξεις για τις οποίες ο νόμος επιτάσσει την παρέμβαση συμβολαιογράφου»), 14 («ταξινόμηση οχημάτων») και 15 (οι «διατάξεις για τις συμβατικές και τις εξωσυμβατικές ενοχές»), οι οποίες αφορούν προφανώς όχι κατηγορίες υπηρεσιών, αλλά μέτρα που ισχύουν στα κράτη μέλη. Τέλος, οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 17, σημεία 2, 3, 4, 10 και 13, της ίδιας οδηγίας, οι οποίες αφορούν «ζητήματα» που διέπονται από διαφορετικές πράξεις του δικαίου της Ένωσης, δεν αφορούν κατά τα φαινόμενα κατηγορίες υπηρεσιών, αλλά ρυθμίσεις σε τομείς που έχουν ήδη εναρμονιστεί σε επίπεδο δικαίου της Ένωσης.

71. Επομένως, η παραδοχή ότι οι προβλεπόμενες στο άρθρο 17 της οδηγίας 2006/123 εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16 της ίδιας οδηγίας αφορούν μόνον υπηρεσίες δεν αποδεικνύεται και δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για την ερμηνεία της εξαίρεσης που προβλέπεται στο σημείο 11 του άρθρου αυτού και η οποία αφορά, επαναλαμβάνω, μεταξύ άλλων, «τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας [και] τα συγγενικά δικαιώματα».

72. Όπως προαναφέρθηκε, οι περισσότερες από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 17 της οδηγίας 2006/123 αφορούν μέτρα που βρίσκονται σε ισχύ στα κράτη μέλη. Οι εξαιρέσεις αυτές πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η ελεύθερη παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών, όπως εξειδικεύεται στο άρθρο 16 της οδηγίας αυτής, δεν αποκλείει την εφαρμογή των μέτρων αυτών και ότι οι παρέχοντες υπηρεσίες δεν μπορούν να επικαλεστούν την ελευθερία αυτή προκειμένου να αποφύγουν τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλονται με τα μέτρα αυτά.

73. Η εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 17, σημείο 11, της οδηγίας 2006/123 πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να ερμηνευθεί κατά τον ίδιο τρόπο. Από τη διάταξη αυτή και μόνον προκύπτει ότι το άρθρο 16 της εν λόγω οδηγίας δεν αποκλείει την εφαρμογή του ουσιαστικού δικαίου περί πνευματικής ιδιοκτησίας του κράτους μέλους προορισμού της υπηρεσίας και των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει ο παρέχων υπηρεσίες, ιδίως όσον αφορά την απαιτούμενη παραχώρηση άδειας για την εκμετάλλευση των έργων. Η ερμηνεία επομένως αυτή είναι παρεμφερής προς εκείνη της αντίστοιχης εξαίρεσης που προβλέπει η οδηγία 2000/31⁴⁴. Ωστόσο, εάν βούληση του νομοθέτη

⁴³ Βλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2022, Airbnb Ireland και Airbnb Payments UK (C-83/21, EU:C:2022:1018, σκέψη 38).

⁴⁴ Βλ. σημεία 53 έως 55 των παρούσων προτάσεων.

της Ένωσης ήταν να εξαιρέσει από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123 τις υπηρεσίες διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, θα το είχε διατυπώσει ρητώς.

74. Επομένως, είμαι της γνώμης ότι το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 εφαρμόζεται πλήρως στις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης, όπως αυτές ορίζονται στην οδηγία 2014/26.

– *Επί των αποτελεσμάτων της οδηγίας 2006/123*

75. Όπως και το άρθρο 3 της οδηγίας 2000/31, το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123 επιτρέπει στα κράτη μέλη να θέτουν περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από παρέχοντες υπηρεσίες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη μόνον μέσω της λήψεως μέτρων τα οποία δικαιολογούνται με βάση έναν από τους τέσσερις δικαιολογητικούς λόγους που απαριθμούνται στο τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1, ήτοι τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια υγεία και την προστασία του περιβάλλοντος. Πλην όμως ο επίμαχος περιορισμός δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από κανέναν από τους λόγους αυτούς⁴⁵.

76. Εξάλλου, στο άρθρο 16, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/123 απαριθμούνται οι περιορίζουσες την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών απαιτήσεις η επιβολή των οποίων απαγορεύεται απολύτως. Στο δε άρθρο 16, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της ίδιας οδηγίας μνημονεύεται η «εφαρμογή ειδικού συμβατικού καθεστώτος μεταξύ παρόχου και αποδέκτη που εμποδίζει ή περιορίζει την παροχή υπηρεσιών από αυτοαπασχολούμενο». Σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2014/26, ένας οργανισμός συλλογικής διαχείρισης πρέπει να πληροί τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις, ήτοι είτε να ανήκει στα μέλη του ή να ελέγχεται από αυτά είτε να έχει οργανωθεί σε μη κερδοσκοπική βάση. Επομένως, το ιταλικό δίκαιο, προβλέποντας ότι η άσκηση της δραστηριότητας της διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας αναγνωρίζεται μόνο στους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, υποχρεώνει τους παρέχοντες υπηρεσίες είτε να συνάψουν ένα ειδικό συμβατικό καθεστώς με τους δικαιούχους των δικαιωμάτων που είναι αποδέκτες των υπηρεσιών τους είτε να ασκούν τη δραστηριότητά τους σε μη κερδοσκοπική βάση. Αμφότερες οι περιπτώσεις συνιστούν περιορισμό στην παροχή υπηρεσιών από αυτοαπασχολούμενο, καθόσον είτε καθιστούν τον παρέχοντα υπηρεσίες εξαρτημένο από τους αποδέκτες είτε παρακωλύουν την άσκηση της δραστηριότητάς του κατά τρόπο οικονομικώς αποδοτικό. Φρονώ ότι μια τέτοια απαίτηση αντίκειται σαφώς προς το άρθρο 16, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2006/123.

77. Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/123, η εν λόγω οδηγία δεν αφορά την *ελευθέρωση* των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Τον συγκεκριμένο δε χαρακτήρα των υπηρεσιών που παρέχονται από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης προέβαλε η Ιταλική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Εντούτοις, η εν λόγω διάταξη δεν εξαιρεί τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας⁴⁶. Εξάλλου, ο επίμαχος περιορισμός δεν συνίσταται στην ανάθεση μιας αποστολής δημόσιου συμφέροντος σε συγκεκριμένο φορέα⁴⁷, αλλά στην πρόβλεψη ότι μια ορισμένη οικονομική δραστηριότητα, ήτοι η διαμεσολάβηση σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ασκείται αποκλειστικά από μια κατηγορία οικονομικών φορέων, ήτοι τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης.

⁴⁵ Όσον αφορά τους λόγους στους οποίους ερείδεται ο επίδικος περιορισμός, βλ. σημείο 52 των παρουσών προτάσεων.

⁴⁶ Απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Hiebler (C-293/14, EU:C:2015:843, σκέψεις 43 και 44).

⁴⁷ Όπως φαίνεται να απαιτεί η αιτιολογική σκέψη 70 της οδηγίας 2006/123 για την ερμηνεία της έννοιας της «υπηρεσίας γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος».

78. Μολονότι οι εν λόγω οργανισμοί υπέχουν, βάσει των διατάξεων του ιταλικού δικαίου και της οδηγίας 2014/26, ορισμένες υποχρεώσεις έναντι των δικαιούχων, εντούτοις πρόκειται για υποχρεώσεις που επιβάλλονται όχι προς το γενικό συμφέρον, αλλά προς το συμφέρον των εν λόγω δικαιούχων, οι οποίοι αποτελούν συγκεκριμένη επαγγελματική ομάδα και δεν ταυτίζονται με το σύνολο του πληθυσμού. Οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν να συγκριθούν, επί παραδείγματι, με τις υποχρεώσεις που υπέχει μια εταιρία έναντι των μετόχων της. Δεν αποτελούν, ωστόσο, αποστολή γενικού συμφέροντος⁴⁸. Ως εκ τούτου, αντιλαμβάνομαι εν προκειμένω, αντιθέτως προς την Ιταλική Κυβέρνηση, μια σαφή διαφορά μεταξύ του ρόλου των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος που εξαιρούνται από την εφαρμογή του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123 σύμφωνα με το άρθρο 17, σημείο 1, της ίδιας οδηγίας, όπως είναι οι ταχυδρομικές υπηρεσίες, η διανομή ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και ύδατος ή οι υπηρεσίες επεξεργασίας αποβλήτων⁴⁹.

79. Τέλος, όσον αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, κατά το οποίο η συγκεκριμένη οδηγία δεν αφορά την κατάργηση μονοπωλίων παροχής υπηρεσιών, διατηρώ αμφιβολίες για το κατά πόσον η διάταξη αυτή έχει αυτοτελή κανονιστική αξία λόγω του αιγισματικού και αφηρημένου χαρακτήρα της. Εν πάση περιπτώσει, ωστόσο, δεν μπορεί κατά τη γνώμη μου να γίνει εν προκειμένω λόγος για μονοπώλιο.

80. Αφενός, η οδηγία 2014/26, παρέχοντας στους δικαιούχους ευρεία δυνατότητα επιλογής όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο επιθυμούν να διαχειριστούν τα πνευματικά δικαιώματά τους, που περιλαμβάνει τόσο την επιλογή οργανισμού συλλογικής διαχείρισης άλλου κράτους μέλους όσο και την ατομική διαχείριση, κλόνισε σημαντικά τη μονοπωλιακή θέση των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης ως προς τη συγκεκριμένη πτυχή της δραστηριότητάς τους.

81. Αφετέρου, το ιταλικό δίκαιο, κάνοντας δεκτή την ίδρυση ανταγωνιστικών προς την SIAE οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, όπως ο LEA, και επιτρέποντας την απευθείας άσκηση της δραστηριότητας της διαμεσολάβησης στην ιταλική αγορά από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης άλλων κρατών μελών, έχει το ίδιο καταργήσει την αποκλειστικότητα της SIAE, η οποία πλέον δεν βρίσκεται σε μονοπωλιακή θέση ούτε *de jure* ούτε *de facto*.

82. Επομένως, το άρθρο 1, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2006/123 δεν εμποδίζει, κατά τη γνώμη μου, την εφαρμογή των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων του άρθρου 16, επί της δραστηριότητας της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης.

83. Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι, σε περίπτωση που κριθεί από το αιτούν δικαστήριο ότι η οδηγία 2000/31 δεν εφαρμόζεται επί της δραστηριότητας της Jamendo, το άρθρο 16, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2006/123 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ασκείται μόνον από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, αποκλείοντας τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη.

⁴⁸ Δεν αποκλείω ότι θα μπορούσε να ανατεθεί στους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης ορισμένη αποστολή γενικού συμφέροντος, όπως η συμβολή, οικονομική ή άλλη, στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Ωστόσο, πρόκειται για δραστηριότητα διαφορετική από την κατά κυριολεξία διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁴⁹ Εξάλλου, το Δικαστήριο αρνήθηκε να αναγνωρίσει σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ότι παρέχει υπηρεσία γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος στην απόφασή του της 2ας Μαρτίου 1983, GVL κατά Επιτροπής (7/82, EU:C:1983:52, σκέψεις 29 έως 32).

Επί του άρθρου 56 ΣΛΕΕ

84. Για την επίλυση της εκκρεμούσας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαφοράς υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, η ερμηνεία των οδηγιών 2000/31 και 2006/123 θα πρέπει να αρκεί. Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία, κάθε εθνικό μέτρο σε τομέα ο οποίος έχει αποτελέσει αντικείμενο πλήρους εναρμονίσεως σε ενωσιακό επίπεδο πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι τις διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου, αλλά αυτές του εν λόγω μέτρου εναρμονίσεως⁵⁰. Ωστόσο, για την περίπτωση που το Δικαστήριο δεν συμμαριστεί την ανάλυσή μου σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2006/123, θα προβώ εν συντομία και επικουρικός σε ανάλυση της καταστάσεως στην υπό κρίση υπόθεση και υπό το πρίσμα του άρθρου 56 ΣΛΕΕ⁵¹.

85. Το Δικαστήριο έχει ήδη αντιμετωπίσει περίπτωση παρεμφερή προς αυτήν που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης και δη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση OSA. Στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο κατ' αρχάς κατέληξε στη διαπίστωση ότι η απαγόρευση διασυννοριακής παροχής υπηρεσιών διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας λόγω της μονοπωλιακής θέσης ενός εθνικού οργανισμού συλλογικής διαχείρισης στον τομέα αυτόν αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ο οποίος πρέπει να δικαιολογείται από έναν από τους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας⁵².

86. Το Δικαστήριο εν συνεχεία έκρινε ότι το μονοπώλιο για τη διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν ορισμένη κατηγορία προστατευόμενων έργων το οποίο αναγνωρίζεται σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης, σε συνδυασμό με σύστημα συμβάσεων αμοιβαίας αντιπροσώπευσης με αντίστοιχους αλλοδαπούς οργανισμούς, εντάσσεται σε σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας βασισμένο στην εδαφικότητα και είναι πρόσφορο και ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό⁵³.

87. Μεταξύ άλλων, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει άλλη μέθοδος η οποία να καθιστά δυνατή την επίτευξη ίδιου επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και ότι εάν επιτρεπόταν στους χρήστες να λαμβάνουν άδεια εκμετάλλευσης των έργων από οποιονδήποτε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης για οποιαδήποτε περιοχή θα προέκυπταν σημαντικά προβλήματα ελέγχου σχετικά με τη χρήση των δικαιωμάτων και την κατανομή των αμοιβών⁵⁴. Έχοντας επίγνωση της επικείμενης μεταβολής του νομικού πλαισίου όσον αφορά τη διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας⁵⁵, το Δικαστήριο φρόντισε να αναφέρει ότι η ανάλυσή του αφορούσε «το παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης»⁵⁶.

88. Εντούτοις, φρονώ ότι τα διδάγματα εκ της αποφάσεως OSA ως προς το σημείο αυτό είναι ελάχιστης χρησιμότητας για την επίλυση της υπό κρίση υποθέσεως. Ειδικότερα, η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά το δικαίωμα του χρήστη να απευθύνεται σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης άλλου κράτους μέλους προκειμένου να λάβει άδεια για την εκμετάλλευση έργων των οποίων τα δικαιώματα διαχειρίζεται εθνικός οργανισμός, όπως συνέβαινε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση OSA, αλλά το δικαίωμα μιας ανεξάρτητης οντότητας διαχείρισης

⁵⁰ Βλ., προσφάτως, απόφαση της 11ης Ιουνίου 2020, KOB (C-206/19, EU:C:2020:463, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Όσον αφορά ειδικότερα την οδηγία 2006/123, πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, Rina Services κ.λπ. (C-593/13, EU:C:2015:399, σκέψεις 23 επ.).

⁵¹ Σχετικά με την εφαρμοστέα ελευθερία της εσωτερικής αγοράς, βλ. σημεία 59 έως 65 των παρουσών προτάσεων.

⁵² Απόφαση OSA (σκέψεις 69 έως 71).

⁵³ Απόφαση OSA (σκέψεις 72 έως 78).

⁵⁴ Απόφαση OSA (σκέψεις 76 και 77).

⁵⁵ Η απόφαση OSA εκδόθηκε την επομένη της εκδόσεως της οδηγίας 2014/26.

⁵⁶ Όπ.π.

να διαχειρίζεται δικαιώματα των οποίων η διαχείριση δεν έχει ανατεθεί σε κανέναν άλλον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης, ανεξαρτήτως του εάν είναι εγκατεστημένος στην ημεδαπή ή αλλού.

89. Όπως δε έχω επισημάνει στο τμήμα των παρουσών προτάσεων που αφορά την οδηγία 2006/123, λόγω τόσο της οδηγίας 2014/26 όσο και της φιλελευθεροποίησης της ιταλικής νομοθεσίας, δεν υφίσταται πλέον στην Ιταλία, στον συγκεκριμένο τομέα, μονοπώλιο παρόμοιο με εκείνο που εξέτασε το Δικαστήριο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση OSA, καθόσον υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μπορούν να παρέχονται από διάφορους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, ανεξαρτήτως του αν είναι ημεδαποί ή εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη. Μόνον στις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης δεν επιτρέπεται η πρόσβαση στη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το σκεπτικό του Δικαστηρίου στην απόφαση OSA δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για μια τέτοια διαφορετική μεταχείριση.

90. Η Ιταλική Κυβέρνηση προβάλλει ως δικαιολογητικό λόγο τον ειδικό χαρακτήρα των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, οι οποίοι ελέγχονται από τα μέλη τους και δεν επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό, τις υποχρεώσεις που υπέχουν έναντι των δικαιούχων, καθώς και τα οφέλη από την κεντρική διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας για τα λιγότερο δημοφιλή στο κοινό ρεπερτόρια και, ως εκ τούτου, για την ανάπτυξη του πολιτισμού.

91. Ωστόσο, πρέπει κατά πρώτον να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/26, πολλές από τις υποχρεώσεις που υπέχουν οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης αφορούν και τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης. Επομένως, όσον αφορά τις εγγυήσεις προς τους δικαιούχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οντότητες αυτές ευρίσκονται σε κατάσταση παρεμφερή προς εκείνη των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

92. Κατά δεύτερον, είναι βεβαίως αληθές ότι η συμμετοχή σε έναν σημαντικό οργανισμό συλλογικής διαχείρισης, με το δίκτυο των συμφωνιών αμοιβαίας εκπροσώπησης που διατηρεί, μπορεί να είναι επωφελής για πολλούς καλλιτέχνες και να ευνοήσει την ευρεία διάδοση των έργων τους. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει πάντοτε για όλους⁵⁷ και, υπό τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, ορισμένοι μπορεί να αρκούνται, τουλάχιστον προσωρινώς, σε περιορισμένες υπηρεσίες διαχείρισης, όπως εκείνες που προσφέρει η Jamendo. Φρονώ ότι οι δικαιούχοι των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι επαρκώς ενημερωμένοι ώστε να επιλέγουν αυτοτελώς τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο προστασίας των συμφερόντων τους. Η προστασία των δικαιωμάτων αυτών, ως επιτακτικός λόγος γενικού συμφέροντος, δεν μπορεί να δικαιολογήσει εμπόδια στην επίτευξη της προστασίας αυτής κατά τον πλέον πρόσφορο για τα ενδιαφερόμενα μέρη τρόπο.

93. Ως εκ τούτου, είμαι της γνώμης ότι ο αποκλεισμός των ανεξάρτητων οντοτήτων διαχείρισης από τη δραστηριότητα της διαμεσολάβησης σε ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως προβλέπεται στο ιταλικό δίκαιο, δεν είναι δικαιολογημένος βάσει του άρθρου 56 ΣΛΕΕ.

⁵⁷ Σύμφωνα με μελέτη του 2009, περισσότερα από τα μισά μέλη της SIAE εισέπρατταν αμοιβές με τις οποίες δεν κάλυπταν καν το κόστος της ιδιότητας του μέλους στον εν λόγω οργανισμό (Spina Ali, G., ό.π.).

Πρόταση

94. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunale ordinario di Roma (πρωτοδικείο Ρώμης, Ιταλία) ως εξής:

Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά, και το άρθρο 16, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά,

έχουν την έννοια ότι:

αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η δραστηριότητα της διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ασκείται μόνον από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, αποκλείοντας τις ανεξάρτητες οντότητες διαχείρισης οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη.